

Landskap: SKÅNE Upptecknat av: William Richter
 Härad: Albo Adress:
 Socken: Fågeltofta Berättat av: Inga Hallengren
 Uppteckningsår: 1928 Född år i

Uppteckningen rör

"Späneklutar"	1
Brudklädsel	2
	3
	4
Jullekar: skodde blacken,	5
Ingen skulle få makt över hästarna, ritades kors över	
dem	6
Majvisa	7
Få tur med kreatur, sätta ut mjölk till snokarna	8
Gapstocken	9
Vaggvisa	10
Päskaris	11
3 dje torsdagen i Thor.	12
"Meattan"	12
Gladan stygg fågel	12
Duva på gravstenen	13
"Skaumannen"	14
Självspilling	15

15 Sid.

1939

Acc.nr.

Inga Hallengren

Fågeltafta sn.

Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1939

Förr hade de "spåneklutar", då de skulle gå till nattvarden och vid bröllop. En spån hade böjts, så att den skulle passa efter huvudet och håret i nacken. Den stoppades med bomull och överkläddes med rött tyg. Ovanpå denna fästes sedan själva kluten, som var av "socker- eller kammerduk". Den var mycket vidlyftig och var broderad i den hörna, som skulle hänga nedåt ryggen. Kluten veks, lades om pannan, så att allt håret omslöts och fästes i nacken med knappnålar. Veck för veck lades och fästes mycket omsorgsfullt i spånen, och slutligen fästes en stärkad rosett uppe på hjässan.

Elna Gören i Eljaröd band klutarna där, och det kunde inte vem som helst göra, för det tålde vana, om det skulle bli snyggt.

Då jag var ungefär tolv år, slutade man upp med klutarna.

Då de hade klut på, skulle de ha vitt förkläde. Detta knäts om livet och var rynkat upptill.

1880 var här bröllop i "Brassagården" hos Ola Nils. Då hade bruden en krans av målat papper i håret runtomkring huvudet, och i kransen fästes flera sorters silkela, som räckte ända ned till midjan. Hon hade svart klädning med släta vådor (ej skråddade), bälte om midjan och svart tröja. En fin silverbrosch hade hon i tröjan, annars tror jag inte hon hade några smycken på.

Vid den tiden började man på med myrtenkronor och kransar. Om prästen förstod, att bruden var i grossess, vägrade han viga henne i kronan och slöjan.

1939

3

Acc.nr.

Upptecknat av William Richter

Inga Hallengren

Juni 1928.

Bondrum,

Fågeltofta sn.

f. 1864 i Eljaröd.

Albo hd. Skåne.

Till jul skulle det bakas sju bak bröd, för det skulle ju räcka långt framåt påsk. (En bakning sursött, en fint, en kavring, en små kornbröd med potatis i och tre bakningar grovt bröd).

Julen.

Man skulle även brygga. En skäppa malt maldes på en stenkvarn, som drogs för hand. Brygden hälldes i ett stort kar, som nedtill var försett med ett hål. På botten vid hålet lade man en enerisgren, som man virat en halmviska om, så att ej hålet skulle täppas till av malten. Det kokheta vattnet fick laka ut malten och rann sedan ner i ett mindre kar, från vilket man öste upp i det stora undan för undan. Brygden fick sedan stå och jäsa. Som jäsmedel användes "bärmat" från föregående år. Detta var den bottensats, "tjockan", som avsätter sig, då brygden fick stå. Bärmat uppsamlades sedan på en enegren, fick torka och gömdes sedan till nästkommande år.

Så skulle man slakta en hel mängd till jul, både fä-
kreatur, lamm och även gäss. Allt bereddes, så att det skulle
stå sig, inkoktes, rökades o.s.v.

I stället för julgran användes ofta stora enegrenar.
Den satte vi på en korsfot och klädde den med bomull, silke-
papper och ljus. Julafton, nyårsdagsafton och trettondagsaft-
ton hade vi halm på golvet. Där figo vi roa oss, hur vi ville.
Så hade en juladocka klätts ut. Så tävlade vi om att kasta
den över huvudet med benen, och det var inte så lätt.

"Den som kastade högst och kvickt, nötter, äpplen o.d. fick."

En jul hade en person klätt ut sig och en halmkärve
som en bock och sprang omkring och skrämde oss, som då voro
små.

Lilla julafton koktes en gryta med fläsk och i flottet
smulades bräd. Det kallade vi "moljebrö". Vi kunde också doppa
skivorna direkt och så äta dem. Alla åto ur ett fat.

Julafton skulle kreaturen ha bättre föder än eljest, och "Goenisse"
skulle ha sin ranson uppe på loftet: Gröt, mjölk, fisk och all annan
mat, så skulle han draga bra till huset, under hela året.

Jag kommer ihåg att vi en julafton hade en ko och en fåra
inne i stugan, och då det var riktigt kallt fingo även hönsen vara
därinne men då under sängen.

Ett vanligt skämt var, att då ^{qv}slaktat, brukade vi blåsa upp
fjälster och lägga i sängarna.

Acc.Nr.
Inga Hallengren
Bondrum.
Fågeltofta sn.
Albo hd. Skåne.

1939 Skåne.- Albo hd. - Fågeltofta sn.
Upptecknat av William Richter
Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bland jullekarna kommer jag ihåg, hur man "skodde blacken".
En trästake lades mellan två stolar. På stängen satte en sig sedan med båda benen åt ett håll och höll en stake i händerna. Med denna skulle han växelvis beröra golvet på ena och andra sidan utan att tappa balansen. Så turades alla vid, men det var inte många, som lyckades.

En annan lek gick så till, att man satte sig på en flaska och försökte "träda en nål " utan att förlora balansen.

På skämt sade man ibland: "Jag skall leda dig, vart jag vill med ett halmstrå." Så satte vi upp om något. - Ett halmstrå sättes på tvären i munnen, och den som ledde knep fast om strået och men samtidigt även om mungiporna, och då måste den andre följa med.

1939

Acc.nr.

Inga Hallengren

Bondrum.

Fågeltofta sn.

Albo hä. Skåne.

Skåne.- Albo hä. - Fågeltofta sn.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

För att ingen skulle få makt över hästarna, leddes de
baklänges in i sina spiltor, och ritade man ett kors över deras
länd.

1939

77

Acc.nr.
Inga Hallengren
Bondrum,
Fågeltafta sn.
Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ligger du där, din gamle stut,
Maj är välkommen,
Tills kråkor och ravnar asar dej ut
Allt så vid, som världen är,
Springa de rosor i blommor.

(För husbonden)

Nästa år vi komma igen,
Maj är ju kommen,
Så står det en vagga vid pigans säng,
Allt så vid som världen är,
Springa de rosor i blommor.

(För pigan).

Majvisa (för dem
som ej ville höra
på).

L

1939

8 8

Acc.nr.
Inga Hallengren
Bondrum.
Fågeltofta sn.
Albo hd. Skåne.

Skåne, - Albo hd. - Fågeltofta sn.
Upptecknat av William Richter
Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

För att få tur med kreaturen brukade en gammal
gumma i Fiskebäck - Elgaröd - sätta ut ett fat med mjölk till
snokarna varje gång man mjölkade. De kröpo då ända in i farstu-
gan och kommo massvis. Då yngre människor flyttade till gården,
rådde hon dem till att fortsätta att ge snokarna, annars skulle
det föra olycka med sig. De brydde sig emellertid ej om att föl-
ja rådet, och snokarna uteblevo så småningom, men det blev ingen
ro i gården. Lumpseamlare, judar och dylika samlades där, slagsmål,
som en gång slutade med att en blev ihjälslagen, förekommo ofta,
det smällde i dörrar o.d. utan att någon rörde vid dem, och jämt
var det något på tok. Då den gamla dog upphörde emellertid oväsen-
det och oredan, och allt blev åter lugnt.

1939

99

Acc.nr.
Inga Hallengren
Bondrum
Fågeltofta sn.
Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

I vapenhuset i kyrkan hade man en gapstock. Gapstocken.
I denna fingo de sitta fastsatta med benen, som hade
gjort något orätt på ett eller annat sätt. Där sutto
de till spott och spe, och vem som ville fick skymfa dem.

1939

Acc.nr.

Upptecknat av William Richter

10
10

Inga Hallengren

Juni 1928.

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Rida, rida ranka, hästarna de blanka, Vaggvisa.
vart ska vi rida, rida och fria till en liten pia.
Vad skall hon heta?— Sköna Margreta.
Där var ingen hemma utom en gammal käring,
som satt vid spisen och kokte gröt.
Och hon tog en sticka och skulle gröten slicka.
Och gröten han brände, och käringen rände
opp om backen och ner om backen
med fyra och tjugo hål i nacken.

Acc.nr.

Inga Hallengren

Fågeltafta.

F. 1864 i Eljaröd.

Albo hd. Skåne.

1939

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

// 11

Påskadagsmorgon skulle vi pigor piska drängarna Påskaris.
med eneris. Vi lyckades bryta loss ett par bräder på lof-
tet på kvällen, för den natten reglade alla noga för dörrar-
na. På morgonen smögo vi oss försiktigt in i rummet, innan
de hunnit vakna och piskade på dem, men sedan var det säk-
rast att springa sin väg. - Följande år skulle drängarna ge
oss ris, och vi gjorde allt för att de ej skulle komma in.
Men på morgonen vaknade jag vid att jag såg luckan till käl-
laren röra sig, och vi skyndade ut, innan drängarna hunna
piska oss. De hade krupit genom källarfönstren eller rättare
gluggarna, och det hade vi alls inte tänkt på, att det gick.

1939

182

Acc.nr.

Upptecknat av William Richter

Inga Hallengren

Bondrum,

Juni 1928.

Fågeltofta sn.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Albo hd. Skåne.

Tredje torsdagen i Thor träder tranan på
skånsker jor.

3. torsdagen i
Thor.

Den 24 augusti -Bartolomeidagen- går ljusasta-
ken ut och meattan in. - Då en man från Grevlunda kom in
in i stugan och ville ha "meattan" den dagen, svarade hans
hustru -Lissa Nora- att han inte fick någon meattan. Man-
nen blev förargad och sade: "Ja, har Bartolomeus tagit me-
attan, så kan han min själ hugga kornet med."

"Meattan"

Gladan ansågs som en stygg fågel och den skulle man akta sig
för, så att den inte "klippte" gässlingarna.

Acc.nr.
Inga Hallengren
Bondrum,
Fågeltafta sm.
Albo hd. Skåne.

1939

Upptecknat av William Richter

1313

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITET,
FOLKMINNESARKIV

Vid begravningar satte man ofta en duva på
gravstenen. Den skulle hänga så, att den tittade neråt
den begravde.

Duva på gravstenar

1939

Upptecknat av William Richter

1414

Acc.nr.
Kristina Landin
Bondrum,
Fågeltofta sn.
Albo hd. Skåne.

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Skaumannen" har jag hört talas om flera gånger.
En gång för flera år sedan skulle två karlar köra från S:t Olof till Ekeröd. De hade just kommit in i skogen, då de tyckte, att en man gick vid sidan om dem. De körde på och vågade inte säga ett ord, för de anade, att det inte stod riktigt till. Båda sågo, hur han blev större och större och slutligen större än själva skogen. Då begrepo de, att det var Skaumannen", som gått vid sidan om dem, men så snart de kommit ur skogen, försvann han utan att ha gjort dem något ont.

Acc.nr
Kristina Landin
Fågeltofta sn.
Albo hd. Skåne.

1939

Upptecknat av William Röchter

Juni 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Då de för c:a trettio år sedan skulle gräva ut en kanal vid Kronovall funno de i en grop, som skilde Jeppa Nilssons (Jersing) ägor från Kronovalls, en fyrkantig avlång kista och i den ett benrangel, som helt täckts av jord och sand av det kringflytande vattnet. Somliga gissa, att det var en höre från Tunby, som hängt sig, och så sa' de, att det var han, som begravts där. Sådana som begått självmord fingo ju inte förr begravas i vigd jord utan i ett skäl mellan ett par häradar eller län, för att de på uppståndelsens dag inte skulle hitta rätt. Just där går också gränsen mellan Malmöhus och Kristianstads län och mellan Ingelstads och Albo härad. Jag har också hört sägas, att en "västgötaknalle" skulle mördats uppe i en stuga i skogen, och att man där sökt dölja liket, men det kan man ju aldrig veta, då stugan ligger ganska långt därifrån.